

II.

Předkládací zpráva pro Parlament České republiky

Vláda ČR předkládá návrh na sjednání Prohlášení některých evropských vlád o fázi využívání nosných raket Ariane, Vega a Sojuz z vesmírného střediska Guyana ve znění změn přijatých dne 4. prosince 2017.

I. Zdůvodnění aktualizace Prohlášení některých evropských vlád o fázi využívání nosných raket Ariane, Vega a Sojuz z Vesmírného střediska Guyana

ČR je jednou ze smluvních stran Prohlášení některých evropských vlád o fázi využívání nosných raket Ariane, Vega a Sojuz z Vesmírného střediska Guyana (dále jen „Prohlášení z roku 2007“) z roku 2007. Na dokument je obecně odkazováno zkráceným jménem „Prohlášení o využívání nosných raket z roku 2007“ případně zkratkou „LED“ z anglického „Launchers Exploitation Declaration“ a v kontextu aktualizace Prohlášení z roku 2007 také jako na „Prohlášení o využívání nosných raket z roku 2007“ případně zkratkou „2007 LED“ z anglického „2007 Launchers Exploitation Declaration“. Aktualizované Prohlášení z roku 2007, které smluvní strany projednávaly do roku 2017, kdy dospěly k finalizovanému textu, se analogicky označuje jako „Prohlášení o využívání nosných raket z roku 2017“ nebo „Prohlášení z roku 2017“ případně zkratkou „2017 LED“ z anglického „2017 Launchers Exploitation Declaration“.

Účelem Prohlášení z roku 2007 je vytvořit společný rámec pro fázi využívání nosných raket Ariane, Vega a Sojuz z Vesmírného střediska Guyana. Pojmem „fáze využívání nosné rakety“ se zde myslí období, kdy je ukončena fáze vývoje nosné rakety a kdy nosné rakety daného typu už jsou rutinně využívány, čili jsou pravidelně vyráběny a používány k vynášení objektů do vesmíru. Prohlášení z roku 2007 bylo publikováno ve Sbírce mezinárodních smluv jako sdělení MZV č. 42/2016 Sb.m.s.

Účelem Prohlášení z roku 2017 je prodloužení platnosti Prohlášení z roku 2007 a zároveň aktualizace Prohlášení z roku 2007 tak, aby odpovídalo aktuální situaci v oblasti nosných raket v Evropě.

Provádění tohoto Prohlášení z roku 2017 bude i po přijetí jeho změn nadále zajištěno Ministerstvem dopravy, Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (v rozsahu níže uvedených aktuálně platných usnesení vlády ČR) a Ministerstvem průmyslu a obchodu.

II. Dopad na státní rozpočet

Smlouva nepředpokládá výměnu finančních prostředků mezi stranami s tím, že každá smluvní strana bude hradit náklady spojené s plněním svých závazků jako dosud. Další nároky na státní rozpočet se nepředpokládají.

III. Základní popis Prohlášení z roku 2017

Stávající Prohlášení z roku 2007 je platné do roku 2020 a obsahuje klauzuli, která ukládá generálnímu řediteli Evropské kosmické agentury (ESA), aby v roce 2014 svolal jednání mezi smluvními stranami, na kterém se projedná postup realizace Prohlášení z roku 2007 a případné následné kroky. Aktualizace Prohlášení z roku 2007 prodlužuje platnost prohlášení do roku 2035 a stanovuje rok 2026 jako rok, kdy generální ředitel ESA znovu svolá jednání smluvních stran k novému posouzení postupu realizace Prohlášení.

Aktualizace se týká zejména vývoje nosných raket Ariane 6 a Vega C a s tím souvisejících změn v řízení evropského sektoru nosných raket a změn role průmyslového sektoru v zajištění

přístupu do vesmíru pro Evropu. Změny dále uvádějí do souladu text Prohlášení z roku 2007 s novými skutečnostmi nastalými do roku 2017, konkrétně aktualizaci smluvních stran Prohlášení a odkazovaných dokumentů. Prohlášení z roku 2017 se skládá z preambule a šesti oddílů.

IV. Charakteristika přejímaných závazků

Obsah nejvýznamnějších ustanovení a závazků vyplývajících z Prohlášení z roku 2017, a jejich dopad na právní řád ČR je vymezen níže:

Oddíl I vymezuje účel prohlášení a závazky smluvních stran.

- Podle odstavců 1 až 3 je Cílem prohlášení vytvořit společný rámec pro fázi využívání nosných raket Sojuz a nosných raket vyvinutých v rámci ESA, tj. raket Ariane a Vega současné i budoucí generace, za účelem zajištění dostupného, spolehlivého a nezávislého přístupu Evropy do kosmu, primárně pomocí nosných raket vyvíjených a vyráběných evropským průmyslem a z evropské vypouštěcí základny (Vesmírné středisko Guyana).
- Odstavec 4 zakotvuje závazek uskutečňování obsahu prohlášení v souladu s Kosmickou smlouvou a Úmluvou ESA. Obě tyto mezinárodní smlouvy ČR již ratifikovala a jsou pro ni závazné.¹
- Odstavec 5 vymezuje roli soukromých subjektů ve zvláštním postavení – „poskytovatel vypouštěcích služeb“ a „hlavní dodavatel vypouštěcího systému“. Za účelem plnění těchto rolí uzavřela ESA se společností Arianespace (coby poskytovatelem vypouštěcích služeb) dohodu (označovaná jako „LEA“²), která bude v návaznosti na Prohlášení z roku 2017 aktualizována. Obsah této dohody dále rozvádí oddíl III prohlášení. Práva a povinnosti, které se podle prohlášení vztahují na poskytovatele vypouštěcích služeb a hlavní dodavatele vypouštěcího systému, mají vůči nim být uplatněny na smluvním základě, a to prostřednictvím výše zmíněné aktualizované dohody LEA a protokolů, které jsou její součástí. Stranami těchto protokolů budou podle odd. II.3 prohlášení hlavní dodavatelé vypouštěcího systému společně s ESA a poskytovatelem vypouštěcích služeb. Tento odstavec stanovuje práva a povinnosti zmíněných soukromých subjektů pouze velmi neurčitě, přičemž pro jejich konkretizaci odkazuje na dohodu LEA a odst. III prohlášení, který podrobně stanovuje obsah LEA. Z této konstrukce je zřejmé, že účelem ustanovení není působit na tyto subjekty přímo, nýbrž pouze stanovit podmínky pro dohodu, která s nimi má být uzavřena (tuto dohodu s nimi má na základě mandátu vymezeného v odd. II prohlášení uzavřít ESA).
- Pro ČR je nejdůležitější odstavec 6, podle kterého bude využívání nosných raket vyvinutých v rámci ESA respektovat průmyslové a geografické rozdělení zakázek vyplývajících z volitelných programů ESA souvisejících s fází vývoje. Podrobná úprava těchto principů je předmětem specifických dohod mezi státy, které se účastní těchto volitelných programů ESA. ČR se již (na rozdíl od roku 2007) účastní programů ESA zaměřených na vývoj nosných raket Ariane a Vega. Bude tedy potřeba, aby ČR přistoupila k dohodám o fázi využívání nosných raket Ariane a Vega. Tento odstavec

¹ Kosmická smlouva - Smlouva o zásadách činnosti států při výzkumu a využívání kosmického prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles, č. 40/1968 Sb.

Úmluva ESA - Úmluva o založení Evropské kosmické agentury, č. 92/2009 Sb.

² z anglického „Launchers Exploitation Agreement“, Ujednání mezi Evropskou kosmickou agenturou a Arianespace o fázi využívání nosných raket Ariane, Vega a Sojuz z Guyanského kosmického centra

je zároveň podstatou existence Prohlášení z roku 2007 i Prohlášení z roku 2017. Cílem ČR je, aby garance dané oddílem I.6 byly zachovány.

- Odstavec 7 stanovuje závazek států podílet se na financování údržby a provozu Vesmírného střediska Guyana. Tento výdaj členské státy ESA hradí v rámci povinného příspěvku do ESA, k úhradě této položky je dle usnesení vlády ČR ze dne 14. listopadu 2012 č. 834 a usnesení vlády ČR ze dne 28. listopadu 2016 č. 1068 příslušné Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.
- Odstavce 8 a 9 nastavují rámec pro vypouštění nosných raket při realizaci národních (institucionálních) kosmických misí s preferencí nosných rakety vyvinutých v rámci ESA či nosné rakety Sojuz vypouštěné z Vesmírného střediska Guyana. ČR nevyvíjí národní kosmické mise tohoto charakteru a není realistické, aby tak v dohledné době činila.
- Odstavec 10 se zabývá prodejem vypouštěcích služeb třetím stranám a vymezuje roli Výboru pro kontrolu prodejů, který má být zřízen. Státy mají možnost, pokud s určitým prodejem nesouhlasí, pozastavit dodržování prohlášení ve vztahu k tomuto konkrétnímu případu. Pokud by některý stát měl námitky vůči tomu, aby produkty vyrobené jeho průmyslem byly využity pro dotčené vypouštění, je zavázán „usnadnit převod výroby příslušných dodávek do průmyslového sektoru ostatních Smluvních stran,“ avšak pouze „v rámci svých pravomocí.“ Není proto nutné přijímat speciální právní úpravu k tomuto účelu.
- Odstavec 11 určuje závazek států poskytnout prostředky, práva duševního vlastnictví a technické informace potřebné k využívání dotčených nosných raket, které jsou přímo ve vlastnictví státu.
- Podle odstavce 12 jsou státy zavázány poskytnout ESA pomoc při sledování a dozoru nad kvalitou průmyslových dodavatelů v jejich pravomoci. Tento odstavec neurčuje formu, jakou tato pomoc má být poskytnuta, není tedy třeba přijímat speciální legislativní úpravu. Plnění tohoto závazku je možné zajistit i pomocí nelegislativních prostředků.
- Odstavce 13 a 14 stanovují mechanismy konzultací mezi smluvními stranami ve specifických situacích.

Oddíl II vymezuje mandát a roli ESA, který jí smluvní strany poskytují pro zajištění realizace cílů prohlášení. ČR je členským státem ESA a podílí se jako každý z jejích 22 členských států na rozhodování o záležitostech agentury, zejména prostřednictvím Rady ESA, která je nejvýznamnějším orgánem agentury. Mandát vymezený v odd. II prohlášení má podle odstavce 2 ESA schválit na základě rozhodnutí Rady, v souladu s čl. V odst. 2 Úmluvy ESA.

Oddíl III rozvádí závazky poskytovatele vypouštěcích služeb a související povinnosti hlavního dodavatele vypouštěcího systému, které plynou z dohody LEA, zmíněné v odd. I.5.

Oddíl IV stanovuje odpovědnost za škody způsobené vypuštěním nosné rakety, odpovědnost přebírá zejména francouzská vláda a ESA. Z ustanovení písm. (b) vyplývá závazek ČR přistoupit k dohodě o využívání nosných raket Vega.

Oddíl V určuje vstup v platnost, dobu platnosti, revize a platnost prohlášení.

Oddíl VI stanovuje způsob řešení sporů odkazem na ustanovení Úmluvy ESA, kterou je ČR vázána.

Předložený materiál byl komplexně posouzen z hlediska možných dopadů mezinárodních smluv do právního řádu České republiky, a to ve smyslu Směrnice vlády pro sjednávání, vnitrostátní projednávání, provádění a ukončování platnosti mezinárodních smluv schválené usnesením vlády č. 131 ze dne 11. února 2004. Předkladatel provedl analýzu jednotlivých

ustanovení Prohlášení, která jsou přímo určena vnitrostátním subjektům. Ačkoliv některá z těchto ustanovení, která stanoví práva a povinnosti vnitrostátním subjektům, nejsou formulována dostatečně určitě a jednoznačně, předpokládá Prohlášení, že budou konkretizována pouze na smluvním základě (Prohlášení v tomto smyslu odkazuje na dohodu LEA a odst. III prohlášení, který podrobně stanovuje obsah LEA – viz shora). Konstatuje se, že Prohlášení si tudíž nevyžádá potřebu přijímat další vnitrostátní právní úpravu, vyžádá si však přijetí dohod o využívání nosných raket Ariane a Vega.

Aktualizace Prohlášení z roku 2007 nemají negativní vliv na zásadní část Prohlášení z roku 2017, tedy garance, že distribuce prací ve fázi využívání bude odpovídat distribuci prací ve fázi vývoje, pokud dodavatelé neopodstatněně negativně nezmění ceny, kvality nebo termíny dodání a v případě, že k takovému negativnímu vývoji dojde a odběratel vypíše výběrové řízení, musí odběratel přednostně vybrat stávajícího dodavatele, pokud jeho nabídka je stejná, co se týče cen, kvality a termínů.

Pro ČR je Prohlášení z roku 2017 výhodné, protože pro české firmy, které se budou účastnit fáze využívání, je zachována ochrana jejich dodavatelsko-odběratelských vztahů a platnost této ochrany je prodloužena do roku 2035. Přijetí Prohlášení z roku 2017 tak bude mít pozitivní dopad na podnikatelské prostředí ČR. České firmy se totiž v rámci programů ESA účastní vývoje a výroby komponent nosných raket Ariane i Vega. Pokud by nedošlo k přijetí Prohlášení z roku 2017, mohly by ve fázi využívání těchto raket (tj. při jejich běžném provozu) být české firmy v dodavatelském řetězci nahrazeny zahraničními, které by prosadily státy s tradičně silným kosmickým průmyslem. Prohlášení z roku 2017 zajišťuje, že zmíněné české firmy budou moci na komerční bázi dodávat komponenty pro nosné rakety Ariane a Vega po celou dobu jejich využívání (či po dobu platnosti Prohlášení).

Prohlášení z roku 2017 je v souladu s ústavním pořádkem a ostatními součástmi právního řádu ČR, se závazky vyplývajícími z členství ČR v Evropské unii, se závazky převzatými v rámci jiných platných smluv a s obecně uznávanými zásadami mezinárodního práva. Přijetí Prohlášení z roku 2017 nebude mít dopady ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen.

Prohlášení z roku 2017 nově vymezuje roli hlavních dodavatelů vypouštěcího systému a upřesňuje vztahy mezi všemi aktéry. Závazky stran (států) se oproti Prohlášení z roku 2007 se upravují zejména tak, že se použijí i ve vztahu k nové generaci nosných raket, tj. Ariane 6 a Vega C, případně jsou mírně upřesněny, nicméně z větší části zůstávají nezměněny. Pro ČR tak tato změna znamená uplatňování dosavadních pravidel (tedy zejména dodržování geografického rozložení zakázek) i nadále při využívání nové generace evropských nosných raket. Plnění závazků tak pro ČR nebude významně náročnější než plnění závazků z Prohlášení z roku 2007.

Všechny strany Prohlášení z roku 2007 potvrdily svůj záměr co nejdříve předat generálnímu řediteli Agentury písemné oznámení o přijetí Prohlášení z roku 2017.

Přijetí Prohlášení z roku 2017 je v souladu se zahraničně politickými zájmy České republiky. ČR v oblasti kosmických aktivit spolupracuje s ESA a jejími členskými státy dlouhodobě. ČR se stala členským státem ESA v roce 2008, nicméně na projektech ESA se podílí již od 90. let a první formální dohodu o spolupráci s ESA podepsala v roce 2003.

Svým usnesením ze dne 18. listopadu 2019 č. 823 vyslovila vláda České republiky souhlas se sjednáním Prohlášení některých evropských vlád o fázi využívání nosných raket Ariane, Vega a Sojuz z Vesmírného střediska Guyana ve znění změn přijatých dne 4. prosince 2017.

V. Kategorie smlouvy

Prohlášení z roku 2007 je prezidentskou mezinárodní smlouvou, neboť v souladu s čl. 49 písm. a) a e) Ústavy ČR (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů) se jedná o mezinárodní smlouvu upravující práva a povinnosti osob, a k její ratifikaci tak byl potřeba souhlas Parlamentu ČR. Z tohoto důvodu musí být i připravované změny Prohlášení z roku 2017 vnitrostátně projednány a schváleny jako prezidentská mezinárodní smlouva.

V Praze dne 3. ledna 2020

Předseda vlády:
Ing. Andrej Babiš v. r.